

DAHAVSKI POROČEVALEC

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA NARODNEGA ODBORA

Stev. 24

Dachau, v torek, dne 29. maja 1945

Broj 24

GOVOR MARŠALA TITA NA KONGRESNEM TRGU

LJUBLJANA, 28. maja - Po triumfalnem sprojemu, ki ga je bil daležan maršal Tito v soboto v Ljubljani in po prihodu na povsem napolnjeni Kongresni trg, kjer ga je v imenu vlade pozdravil minister za pravosodje, tov. Zoran Polić, je spregovoril tov. Tito z balkona univerze naslednje ponosne in odločne besede:

Prišel sem, da vas pozdravim v vaši slovenski, v naši jugoslovanski Ljubljani. Evo, današnji veličastni zbor je dokaz, da so srca ogromne večine vsega slovenskega naroda močno utripala s srci vseh ostalih jugoslovanskih narodov, Srbov, Hrvatov, Makedoncev, Črnogorcev in Bosancev vse čas naše osvobodilne borbe in utripajo tudi danes. Od leta 1941., ko se je vrgla na nas največja vojaška sila Evrope, je podal slovenski narod, zdinjen v Osvobodilni fronti, vsa 4 leta dokaz, svoje nepokolebljive volje, da ne bo nikdar postati suženj nemških osvajačev. Bila so to težka leta trpljenja in krvavega terorja, težka leta borbe skoraj goloroki in nad vse močno oboroženimi čendami nemških osvajačev in njihovih pomagačev "bele garde" pod vodstvom izdajalca Rupnika. Ali danes lahko mi tukaj na ljubljanskih ulicah smelo rečemo, da smo izvršili svojo dolžnost do domovine, da je Slovenija izvršila svojo dolžnost do sebe in do demokratske ter derativne Jugoslavije.

Niso še osvobojeni bratje na Koroškem

Naša borba z največjim sovražnikom ne samo Slovenije, ampak vsega človečanstva, kulture in napredka je končana. Osvoboditev Slovenije je delo vas samih in sinov vseh narodov Jugoslavije. Osvobojeni so vaši bratje v Istri in slovenskem Primorju; niso še osvobojeni naši bratje na Koroškem. Oni čakajo na svojo osvoboditev. Izjavljam v vašem in imenu vse Jugoslavije, da so naše misli pri njih, ki danes, žal, morajo še dalje trepetati in trpeti pod gestapovski terorjem, preoblečenim v drugo uniformo. Imamo misli na koroške bratje, od kar so naše čete zapustile Koroško, pa že šujemo klic na pomoč naših koroških bratov. Mi sporočamo danes našim zavaznikom, da pada odgovornost nanje za vse, kar se danes na Koroškem dogaja. Mi zapeliramo nanje, da izpolnijo svojo besedo, dano v atlantski spomenici, da ima vsak narod pravico, da sam odloča o svoji usodi. Zahtevamo od zaveznikov, da zascitijo naše prebivalstvo pred preganjalci. Sedaj, ko je naše slovensko Primorje osvobodeno, se nam je hotelo podtakniti, da hočemo postaviti zaveznike pred izvršeno dejstvo. Mi smo postavili pred izvršeno dejstvo samo Nemce, ki smo jih tam dosegli in premagali. Mi smo stodoletno izvršili svojo zavezniško dolžnost. Odločno odbijam v imenu vseh narodov Jugoslavije, da imamo kakršnekoli namen, da nekaj s silo osvojimo.

1.750.000 žrtv za svobodo

Ako obstoji v resnici pravica naroda do samoodločbe, potem se nam pač ni treba bati za usodo naših bratov tamkaj v Primorju. Mi smatramo, da smo s svojo borbo, s svojimi žrtvami, svojim naporom na strani zaveznikov podali dovoljen dokaz,

da smo zvesti zavezniški stvari, da nič drugega ne želimo, kot živeti v miru in da bodo naši zasluženi bratje osvobodjeni. Bila bi strašna tragedija, ako bi se morali ponovno boriti za ono, kar smo si v težkih borbah privojevali. Naši narodi, vsi brez izjeme, so dali ogromne žrtve v tej borbi in zakaj bi morala ravno mučeniška Jugoslavija občutiti prva krivico. Govorilo se je, da je ta vojna - pravica na vojna in mi smo jo smatrali za tako. Toda mi zahtevamo tudi pravičen konec, zahtevamo, da naj bo vsak gospodar na svojem. Mi nočemo plačevati tujih računov, mi nočemo, da bi nas mešali v politiko interesnih sfer. Zakaj se našim narodom šteje v zlo, ker hočejo biti v vsakem pogledu neodvisni, zakaj se nam ta nezavisnost omejuje ali osporava? Mi nočemo biti od nikogar odvisni, brez ozira na to kar se je pisalo in govorilo; piše se sedaj mnogo narosničnega in nedostojnega o naši zemlji po raznih ljudeh, ki živijo v zavezniških državah. Saj ne gre za Tita, gre za Jugoslavijo, ki je dala v tej vojni nad 1.750.000 žrtv. In zato klevetajo in padajo na Tita, nego na vse nas in na vse one žrtve, ki ležijo v grobovih širom naše domovine. Take žalitve naši narodi nikakor ne bodo trpeli.

Mirno hočemo zgraditi državo

Mi želimo po veliki katastrofi zopet mirno zgraditi našo državo; mi ne bomo storili nobenega nepremišljenega koraka, toda kakor smo bili ponosni v času našega največjega trpljenja tako bomo tudi sedaj dostojanstveno branili svoje pridobitve in jih bomo tudi obranili. Uverjen sem, da je vse progresivno človeštvo, kar je najboljšega v človeštvu, na naši strani. Zato ne dovoljujemo, da nam storijo zgodovinsko krivico. Jugoslavija hoče, da morajo živeti vsi njeni narodi v okviru njenih mej. To je naša pravica! Ako je bilo v prvi svetovni vojni krivično, da so nekateri naši politiki pri zeleni mizi oddajali na stotine naših ljudi pod tuj jarem, je danes položaj drugačen. Stotine in stotine tisočev naših najboljših sinov je padlo za novo Jugoslavijo. Ta Jugoslavija pa vodi točen račun o svojih pravicah in svojih bratih. To je zajednica bratstva, ustvarjenega v veličastni borbi te vojne. S to Jugoslavijo ni mešetarjenja, ni trgovanja. Ono izdajalco v naši deželi je doslegla v ogromni večini roka pravice in samo malemu delu se je posrečil beg pod okrilje pokroviteljev izven naše države. Ta manjšina ne bo nikoli več videla naših krasnih planin. Naši narodi so podali v veličastni borbi dokaz najglobljega patriotizma, jugoslovanskega in slovanskega patriotizma. In vsi tisti, ki bi se drznili iz tujine rušiti

K L I C I Z L J U B I J A N E

LJUBLJANA, 28. maja - Radio "Svobodna Ljubljana" je snočil ob 21.22 klical Dachau in sporočil: Kličemo Dachau, radio Beograd in radio Trst! Sporočamo internirancem, da sta prispeli obe misli iz Dachaua v Ljubljano, prva preko Trsta, druga preko Prage. Pomoč bo prišla!

Dalje je radio Ljubljana pozval ljubljance in okolčane, naj si pri štahu za repatriacijo ogledajo sezname dahavskih internirancev, ki jih je s seboj prinesel dr. Franta Mrš. Štab za repatriacijo je uvedel zbiranje prispevkov za internirance, ki jih nabira sam oziroma poverjeniki OF in Protifašistovske zveze. Zbiranje po zasebnikih je prepovedano.

P O Z I V G R A D B E N I K O M

LJUBLJANA, 28. maja - Ministrstvo za gradnje poziva vse gradbene inženire, tehnike in sploh pripadnike te stroke v službo. Za ta namen so na razpolago posebno priglasne pole v ministrstvu. Dalje razglasa, da mora vsa les. določena za gradnjo zaklopišč, ostati na določenih mestih, ker bo z njim razpolagalo ministrstvo. Na razpolago so večje množine čementa; ministrstvo jih bo interesom delo na zadevno zahtovo.

LJUBLJANA, 28. maja - Ministrstvo za trgovino išče nujno strokovnjake trgovskih in sorodnih strok, ker mu primanjkuje osebja.

LJUBLJANA, 28. maja - Na železniški progji Zidani most - Zagreb bo mogoče kmalu obnoviti ves promet, ker so močni oddelki delavcev zaposleni z opremljanjem postaj s potrebnimi brzojavnimi in telefonskimi napravami, proga kot taka se spravlja v red in popravljajo se ponekod tudi porušena oziroma poškodovana postajna splotja. O teh delih poročajo iz Brežic in Krškega. - V Celju je postalo po nekaj letih okupacije kar nad vse živahno; kakor da bi se mesto zopet prebudilo. Povsod vlada živahen vrvoj in tudi prvi koraki za obnovo kulturnega delovanja so že storjeni. - V Idriji je državna oblast izplačala državne uslužbence, ker niso bili po prepoditvi okupatorjev prejeli nikakih plac. - V Trstu so zlasti napredovala dela za obnovo obratovanja ladjedelnice pri Sv. Andreju; delavstvo čisti zapuščene stroje in obnavlja orodje in druge pripomočke. Mnogo oddelkov je pa že pričelo z rednim obratovanjem. - V Kranju so sklenili delavci tvegnice gume "Semperit" in obrata "Iskra", da bodo v bodoče delali po stahanovskem udarniškem načinu, da se čimprej zagotovi redna preskrba gume za druge obrate.

S E P A D A J O Ž R T V E

VIDEM, 28. maja - V nodeljo je na videmski ulici eksplodirala bomba in ubila 4 pripadnike Garibaldijeve partizanske brigade, večje stevalo pa ranila. To je poverni dokaz, da so še po Italiji ostanki fašistov, ki jim sedanjí položaj še vedno ni razbistril glav. Naravno je, da vlada zaradi tega čina veliko razburjenje in tržaski italijanski dnevnik je posvetil žrtvam fašistične podivjanosti članek z naslovom "Kdo ubija?" kjer zavrača trditve rimskih emigrantov iz Trsta, da tržasko prebivalstvo brez vzroka pobija italijanske meščane.

LJUTOMER, 28. maja - V soboto je bila v Ljutomeru žalna svečanost za 25 padlimi talci, ki so jih Nemci postrelili 25. maja lanskega leta. Na grobovih je govorilo več govornikov, nakar je zbrana množica zapela pesem "Hej Slovani!"

TRST, 28. maja - Včeraj so se vršili po vseh tržaskih okrajih veliki zbori, kjer je prebivalstvo protestiralo proti lažnim vestem, ki jih razširja o tržaskih razmerah radijska postaja Bari. - Prvi put posle pada Singapooru jedna je britanska eskadra uplovila u moreuz Malacca.

MARŠAL TITO MED STARIMI BORCI

ZAGREB, 28. maja - Maršal Tito je proslavil večer svojega 53. rojstnega dne v družbi svojih najstarejših sodelavcev v Zarebu. Med starimi soborci je vladalo najprisrčnejše razpoloženje.

TRST, 28. maja - Rojstni dan maršala Tita je Narodno osvobod. odbor v Trstu praznoval prav svečano. Priredil je velik ljudski zbor, kjer so bili navzoči tudi zastopniki angleških in ameriških oblastev ter predstavniki jugoslovanske vojske. Govoril je tov. Laurenzi.

HOPPKINS JE ZAPOČEO RAZGOVORE

MOSKVA, 28. maja - Maršal Staljin primio je juče Hopkina in zadržao se sa njim duže vremena u razgovoru, koji je potekao u najprijateljskijoj atmosferi.

MOSKVA, 28. maja - U jednom članku, posvećenom tržaskom pitanju, moskovska "Pravda" odobrava držanje Jugoslavije. Ako jugoslovanske trupe ostanu u Trstu, to neće značiti prejudiciranje odluka mirovne konferencije.

LONDON, 28. maja - Okolica Riminija in Perugie bosta izpraznjeni, ker sta namenjeni kot veliko okrevališče zavezniškim vojakom.

POVRATEK V DOMOVINO. Prod dnevi je iz Pariza odšla v Jugoslavijo delegacija naših in ameriških oficirjev, da uredi vse za povratek Jugoslovancov iz Nemčije. Treba bo počakati njenega povratka.

BIVSI MINISTER IVAN PUCELJ je v soboto v ameriškem revirju podlegel pljučnici. Umrli je kot žrtev nereda in malobrižja, ki po zlomu neistične strahovlade še zmerom vladata pri nas v taborišču.

(Nadaljevanje s 1. strani)

ta obči jugoslovanski in slovanski patriotizem, si bo pri tem razbil ne samo nos, temveč tudi glavo. Zategadelj so vsi računali z izdajalci, ki so zbežali ali se skrivajo v državi, propadli.

Vse pravice Sloveniji

Sedaj je čas, da ono, kar smo dosegli, utrdimo in pokazemo v miru isto navdušenje in isti polet, kakor smo ga pokazali v borbi za osvoboditev. Sporočam vam vsem, da bosta vlada demokratske federativne Jugoslavije in vlada federativne Slovenije delali složno, da bo Slovenija uživala vse one pravice in prejela oni delež v Jugoslaviji, ki ji po žrtvah in trpljenju pripada. Slovenija uživa posebne simpatije vseh ostalih narodov Jugoslavije zato, ker je bila prva pod udarci in je prva občutila na sebi vsa zverinstva, preganjanja, iseljavanje in teror. Mi smo takrat trepetali v bojazni za vas, toda verovali smo, da boste vzdržali in nismo se zmotili. Vi niste podlegli, četudi ste bili takrat stisnjeni med dva močna fašistična tabora. Slovenija je vzdržala - sedaj je zedinjena in ponosni smo nanjo.

Naj živi federativna Slovenija v demokratski federativni Jugoslaviji!

Govor maršala so neprestano prekinjali gromki vzkliki petdesetertisočglave množice, ki je vztrajala na Kongresnem trgu navzlic strašni plohi, kise jo vlila med njegovim govorom. Še dolgo so doneli klici navdušenja voditelju jugoslovanskih narodov, maršalu Josipu Brozu - Titu.

TITO O SASTAVU NARODNO - OSLOBODILAČKOG FRONTA

U proleće 1944 dvojica savezničkih novinara bili su primljeni kod maršala Tita i postavili mu deset pitanja, na koja je on dao kratke, ali izcrpne odgovore. Na pitanje: Koje su političke stranke nalaze u Narodno-oslobodilačkom pokretu i koje stranke imaju najveći uticaj? - maršal Tito je odgovorio:

Budući da se Jugoslavija sastoji od nekoliko narodnosti i budući da se politički život skoro svih jugoslovenskih pokrajina razlikuje, potrebno je da odgovorimo po pokrajinama.

Slovenija - kolovka Oslobodilačkog fronta

U Sloveniji Oslobodilački front obrazovan je rano, 27. aprila 1941. godine, dve sedmice nakon pada Jugoslavije. U njega su ušle sledeće stranke: Komunističke, hrišćansko-socijalistička, zatim Soko, socijal-demokratska stranka, delovi slovenske seljačke stranke, slovenske katoličke stranke pod doktorom Antonom Brecljem i još nekih deset političkih grupa i organizacija. Značajno je da je velika većina katoličkih sledbenika stare slovenačke katoličke stranke, koju je pre vodio dr. Korošec (žestoki antikomunista), pristupila Oslobodilačkom frontu. Govoriti o većem ili manjem uticaju ove ili one stranke bilo bi nepravedno. Od svih pomenutih partija i organizacija obrazovan je nacionalni pokret sa čvrstim organizacionim okvirom. Ovaj pokret predstavlja čitav slovenački narod. Čak i na okupiranoj slovenačkoj teritoriji ovaj pokret drži vlast u svojoj ruci, vla fakti, budući da se široke mase pokoravaju radje oslobodilačkom frontu nego okupacionim vlastima.

Uloga dr. Mačeka

U Hrvatskoj se oslobodilački pokret sastoji, u svemu, od komunističke partije, Hrvatske seljačke stranke, Samostalne demokratske stranke (koja predstavlja u glavnom Srbe iz Hrvatske). U vezi s ovim, trebalo bi da dodam da je Narodno-oslobodilačka vojska sastavljena pretežno od seljaštva, koje je u glavnom pristalo Hrvatske seljačke stranke i Samostalne demokratske stranke. Za Hrvatsku, kao i za Sloveniju, može se reći da je od pomenutih partija obrazovan nacionalni pokret sa čvrstim organizacionim okvirom, gde je diktiranje bilo koje stranke isključeno, jer Narodno-oslobodilački pokret ima svoj jedinstven program, koji su članovi pokreta ne samo usvojili, već se bore s puskama u rukama za njegovu ostvarenje. Treba ipak istaći jednu blagovest. Dok je Samostalna demokratska stranka praktički, u svojoj celini, vodjena većinom svojih vođa, pristupila narodno-oslobodilačkom pokretu na samom početku, to se ne može kazati za vodstvo Hrvatske seljačke stranke, t.j., hrvatski seljaci pristupili su i još uvek pristupaju narodno-oslobodilačkom pokretu, protiv volje svojih starih vođa Dr. Mačeka, Kosutića, Pernara i drugih. Ali, u okviru narodno-oslobodilačkog pokreta, postepeno se obrazuje novo vodstvo Hrvatske seljačke stranke, koje se sastoji od najboljih seljaka dobro poznatih, srednjih i nižih funkcionera stranke, kao što su Frol, Gazi, Skaro, Lakuš i drugi. Ovo vodstvo Hrvatske seljačke stranke, sa glavnim odborom na slobodnoj teritoriji, uživa veliki ugled među seljacima na oslobođenoj i okupiranoj teritoriji. Uprkos najžešćoj propagandi, uključujući i silu pomoću terorističkih grupa i kolaboracije sa ustašama, ostaci starog reakcionarnog vodstva na čelu sa dr. Mačekom, nisu uspeli da zaustave svakodnevnim poraznim sudelovanjima pristasa Hrvatske seljačke stranke u narodno-oslobodilačkoj borbi.

U Srbiji

U Srbiji narodno-oslobodilački pokret bio je u početku sastav-

ljen od Komunističke partije, levog krila Demokratske partije pod dr. Ivanom Ribarom, levog krila Zemljoradničke stranke pod Dragoljubom Jovanovićem, kao i od frakcija drugih stranaka, koje su, u glavnom, predstavljale inteligenciju i seljaštvo. U Srbiji, uprkos svim pokušajima, nije bilo moguće da se ostvari ujedinjeni front narodnog oslobođenja, u kojem bi učestvovala sve one partije koje su u prošlosti tražile demokratski front, jer praktički svi vođe ovih stranaka ušli su u službu neprijatelju i tražili kod njega sklonište, čekajući konac rata ili su pbegli u inostranstvo, odakle su kroz 3 godine sve da onemoguće oslobodilačku borbu srpskog naroda i drugih naroda Jugoslavije. Uprkos tome, velika većina srpskog naroda, osobito seljaci i inteligencija, pristupili su narodno-oslobodilačkom pokretu. To su inteligencija i radništvo, osobito mlade generacije, pokazali 1941. godine u Beogradu i ostalim gradovima Srbije, gde su se digli na borbu protiv okupatorskih trupa, s nečuvanim heroizmom i samopožrtvovanjem, prkoseći masovnim vođenjima i streljanjima. Zahvaljujući velikoj snazi okupatorske vojske i izdajstvu koje su izvršili Nedić, Pećanac i četnici Draže Mihajlovića, zamah narodnog ustanka u Srbiji bio je zaustavljen pri kraju 1941, ali uprkos propagandi i terorizmu, mase u Srbiji ostale su verne narodno-oslobodilačkom pokretu, što baš u ovom času potvrđuju nove brigade i odredi, koji se stvaraju i već se bore protiv nadmoćnih neprijateljskih snaga po čitavoj Srbiji. Hoću da naglasim, u vezi s ovim, da će reakcionari i politički spekulanti, koji su pbegli u inostranstvo, biti veoma razočarani u svom namerenju da će pomoću Nedića i Mihajlovića biti u stanju da sačuvaju Srbiju za posle rata, kao bazu svoje reakcionarne politike i diktatorskih ambicija.

Makedonija, Vojvodina i Bosna

U Makedoniji, prvi put u životu Jugoslavije, Makedonci, rade uz ruke sa ostalim našim narodima, vode borbu za oslobođenje svoje zemlje i drugih zemalja Jugoslavije, a isto tako su i albanske mase takodje pristupile narodno-oslobodilačkom pokretu. U Makedoniji, Sandžaku i Crnoj Gori ujedinjeni narodno-oslobodilački pokret, bez obzira na raznošt političkih gledišta, bio je stvoren opštim ustankom jula 1941. Veliki deo naroda Sandžaka i Crne Gore uzima učesća u ovom pokretu i samo šašica izdajica služi neprijatelju.

U Vojvodini, a naročito u Sremu, narodno-oslobodilački pokret je karakterističan u toliko što mu je čitav narod pristupio. Uprkos naporima Nedića i četnika da se tamo ukoreneno, Vojvodina, a naročito Srem ostali su ujedinjeni u narodno-oslobodilačkoj borbi.

Što se tiče Bosne i Hercegovine, tamo je obrazovan nepobedivi narodno-oslobodilački pokret na samom početku borbe, i sastojao se u velikoj većini, od Srba, zatim od Hrvata, muslimana i drugih. Zbog toga, govoriti o nekom posebnom uticaju ove ili one partije u bilo kojoj provinciji, bilo bi potpuno krivo. Može se govoriti o jednom jedinom uticaju u Jugoslaviji, o uticaju narodno-oslobodilačkog pokreta.

BEGRAD, 28. maja - Pričekivati je, da će u julu trećje zasedanje AVNOJ-a, ki će prevzeti naloge začasnege jugoslovenskega parlamenta in kasneje ustavodajne skupščine. Po osvoboditvi vseh predelov Jugoslavije se lahko začne mirovno delo.

T O S T R A N B A R I K A D E

II

Ponovno je treba poudariti odgovornost Italijanskih oficijelnih in neoficijelnih krogov in Italijanskih nezavednih množic za pojav fašizma vobče. Ne smemo pozabiti, da se je fašizem rodil in ucvrstil najprej v Italiji. Mussolini je izkoristil bolešno šovinistično razdraženost svojega ljudstva in na njej vcepil idejo fašizma in Imperijalizma. Ta posel mu je šel lahko od rok in boji in žrtve zavednega dela italijanskega delavstva, da prepreči žugajoče zlo, so bili zamn. Zmagala je celota, ki je bila kakor nemška, zrela za fašistično diktaturo. Odpor nemškega ljudstva proti nacizmu je bil ves čas smešno klaverno. Nemci so se borili do zadnjega za svojega vodjo in nemško delavstvo je z vsemi močmi pospeševalo nemško vojno produkcijo. Toda Nemčija, nikoli in v ničemer originalna, je ideje in metode fašizma povzela po Italiji; ona je vse to le še bolj posplošila in pozverinila. Nacizmu je tekla zibelka v Italiji; tam se je rodilo zlo, ki je pahnilo svet v bedo in trpljenje, kakršnega svet še ni videl. Italija je prvenstvena pokreniteljica fašizma in njena odgovornost je zato toliko večja in ne more biti pozabljena zgolj zato, ker je zapustila bojno polje, ko je videla, da je vojna izgubljena. Ta poglobljena odgovornost ostane in zanjo terjaja ves svet upravičeno kazen in neomajna jamstva, da se to ne bo nikoli več ponovilo. Prvoletna dolžnost Italije bi bila danes, da se izjavi v tej smeri.

Stvarno pa vidimo, da noče vladajoči razred Italije gladko preko te odgovornosti. Se več, da se mu niti ne mudi izločiti iz italijanske politike fašistično in imperijalistično miselnost. To vidimo zlasti v zadnjem času, ko se v vprašanju Trsta pojavlja spet histerični Italijanski šovinizem, ki hoče, kakor prej, videti v Primorju slovanske večine, čeprav je ni mogoče utajiti. Še celo nekateri takozvani nefašistični krogi, da ne govorimo o vladi Bonomija dn o grofu Sforzi, govore približno tako, kakor so prej govorili Italijanski fašisti. Lissica manja dlako, ne more pa menjati svoje čudi. Italijansko delavstvo čaka težka naloga, da izkorenini to fašistično razpoloženje, ob katerem so se tolikokrat razbili vsi njegovi napor. Na nas vseh in na vsem svetu, ki si želi trajnega miru in bratskega sožitja med narodi pa je, da stopi takoj Italijanski nacionalistični hidri na vrat, da se bo Italija pravočasno zavedela, da je še vedno dolžna odgovora za zgodovinski zločin, ki ga je izvršila nad človeštvom, in še posebej nad jugoslovanskim narodom, ki je bil od Italijanskega nacionalizma in Imperijalizma stalno zaviran in teptan. Potrebno je, da se glas in naloga Italije omoji najprej na to, preden bo se govorilo o čemerkoli, zlasti pa o njenih težnjah na Jadranu, s katerimi je že dovolj varila svet. Slovani na Jadranu so bili dolga stoletja njene žrtve. Borili so se v tej vojni z orožjem v roki proti Italijanskemu barbarizmu, da rešijo svet fašizma, pa tudi zato, da zagotovijo sebi svoje naravne življenjske pravice.

Kako različna je v luči zgodovine vloga Jugoslavije ob tej silni svetovni prekretnici! Naše čete so se borile na strani zaveznikov za svobodo sveta. V Primorje so vkorakale Titove čete kot nasilje ideje demokracije, pobratimstva in socialne pravičnosti. Niso vkorakale le zato, da rešijo Primorje fašističnega divjanja, vkorakale so, da razširijo in ucvrstijo področje teh idej, da занesejo te ideje tudi v smeri Italijanskega polotoka. Vladajoča Italija odgovarja na vse to še vedno z idejami proslu-

lega Italijanskega Imperijalizma in šovinizma, ki je rodil, ob podpori večine Italijanskega naroda, najstrašnejše zlo vseh časov: zverinski Italijanski fašizem in zverinski nemški nacizem. Jugoslovanski narodi dokazujejo s svojo borbo, da je njih kulturni, politični in socialni razvoj globlji, njihova miselnost širša in njih pogled v bodočnost svetlejši. Dokazuje, da koder stopi jugoslovanski partizan, tja stopi svoboda, tam se odpira novi svet. Kamor je pa dolše stopala Italija, je stopila beda in smrt. V tem je vsa razlika. Italija naj najprej reši sebe šovinizma in domišljavosti; naj gre vase, da se prerodi, ako je preporoda sposobna. Pravice Italijanskega ljudstva ne bomo Jugoslovani nikoli in v nobeni obliki omejevali.

V vprašanju Trsta se postavlja zato dilema: Ali svoboda in mi in socialni in gospodarski napredek, ali fašizem, nastilje, rop in smrt. Slednje še vedno predstavlja današnja Italija, ker nova se ni še pojavila. Zapadne demokracije naj vedo, kako se jim je tu ravnati. Mi ostanemo na strani osvobojenega Trsta, to je na strani protifašistične fronte, na strani novega sveta, ki se ustvarja iz ruševin te pošastne vojne, na strani svobode narodov, bratstva narodov in socialne pravičnosti - s puško v roki.

Gh

K A J J E K O R O Š K A " L A N D E S R E G I E R U N G " ?

LJUBLJANA, 28. maja - Slov. Poročevalec prinaša dne 25. maja članek bojskega Ureda o koroški "Landesregierung" in pravi med ostalim: V noči med 7. in 8. majem je imel koroški gaulditer Rainer poslovljeni govor in je rekel po "Kärntner Postzeitung" naslednje: "Kot nar. socialista me sovražniki ne bodo priznali za predstavnika Koroške. Oni me niti ne bodo poslušali. Zato prepustim mesto tistim silam, ki hoče odgovarjati stališču sovražnika. Nastopite sedaj skupno z vsemi močmi za svobodno in nedeljivo Koroško!" - Že iz teh besed je popolnoma jasno, da je Koroška dolžna vlada postavljena po predhodnem odobrenju dr. Reinerja kot njegova naslednica. Iz poziva za "svobodno in nedeljivo Koroško" je očitno, da je program "Landesregierung" sestavljen v dogovoru z dr. Reinerjem, ki ji prepusti svojo oblast v Koroški. Parola o nedeljivi Koroški je služila nemškemu Imperijalistom vedno in zlasti v letih 1918 - 1920 samo za prepričitev osvoboditve in ojedinenja celokupnega preganjanega slovenskega naroda, in da se zadrži del koroških Slovencev pod nemško nadvlado. Kaj je torej "Landesregierung" z državnopravnega stališča? Po tajnem dogovoru naj bi bila ona naslednica nacistične pokrajinske uprave na Koroškem, toda hotela bi na drugi strani, da bi jo naši angleški zavezniki priznali kot eno izmed pokrajinskih uprav obnovljene nemčormenske Avstrije. Sedanja avstrijska vlada na Dunaju sploh ne priznava te koroške "Landesregierung". Ona dela neglede na vlado na Dunaj. Pravno visi v zraku in obstati more le, če bi jo kdo hotel šteti z bajoneti. - Dr. Reiner, znan po svojih krvavih zločinih in ubijanju slovenskega življa v Koroški in Sloveniji, sedi mirno nekje na Koroškem; njegov dober prijatelj je brezdvomno sedanjí beljaski župan. Ščiti ju nedvomno "Landesregierung". Navzlic obljubi, da bo priznal pokrajinski Narodni-osvobodilni odbor za slovensko Koroško, je angleški komandant odredil vstop prve slov. antifašistov na Koroškem in zatvoritev tiskarne, kjer se je tiskal "Celovski List". Mnogo Slovencev je bilo izgnanih. Ali so umirali naši partizani in pošteni Avstrijci, zam-

FLOSENBURŠKI KAMNOLOM

Prinasamo odlomek iz dnevnika tov. Franceta Zoreta, kmeta iz Dola pri Hrastniku, ki je doživel grozoto enega izmed uničevalnih taborišč nemškega nacizma:

Bilo je v oktobru 1942, ko sem bil dodeljen v kamnolom. Dotedaj sem delal v manjših komandah v taborišču samem, okušal palico in gumijevko, prenašal glad, a sem bil kljub vsemu še zadovoljen spricho pripovedovanja o življenju v kamnolomu. Ves iz sebe sem bil zvečer in vso noč pred nastopom nove komande v kamnolomu. Ko smo drugo jutro po običajnem apelu korakali skozi glava vrata, kjer je kot v zasme, gndba na pihala igrala koračnice, mi je bilo tako mučno, da bi najraje zajokal. Bilo nas je okoli 2000, ko smo pod močno stražo prišli na most. Na hitro so se za nami zaprla vrata ograje kamnoloma, veliki puškomitraljez, ki je med korakanjem bil naperjen na cesto, koder smo šli, so odnesli. Nekdo je močno zabrlizgal na piščal, ljudje so planili vse križem, jaz pa nisem vedel ne kod ne kam. Videl sem pred seboj široko cesto, ki je bila v vijugah speljana v dolino, veliko kamenite stopnice, ki so naravnost držale v globino, nekaj zidanih novih stavb, volike lesene barake in še večje ogromne kupe še surovega, pa tudi celo skladownice že obdelanega sklesanega kamenja. Daleč okoli vseh barak in kamnoloma samega pa je bila še bolj gosto kot okrog taborišča razpostavljena straža. Nekaj ljudi se je porazgubilo že prav na vrhu, drugi so kot v oblaku drveli navzdol. Nekateri so tekli po stopnicah, drugi po cesti in se izgubljali po lesenih barakah. Tu pa tam sem videl posamezne skupine, ki so se trle pred manjšimi barakami in teple za orodje, pa tudi gumijevka je že pela svojo strašno pesem. Vršenje je prenehalo za nekaj časa in jaz sem bil v še večji zmedi, kam naj se pridružim. Pričeli so nositi in sestavljati težke kompresorje. Hipoma je spet završalo. Od vseh strani se je vsulo skupno 400 do 500 mož in se pognalo v kamnolom. To je šlo s tako hitrostjo, da se nisem niti prav zavedel, ko so že premetavali in nakladali kamenje na vozičke. Svedri so bili v pogonu in zaropotalo je, da me je bilo groza. Že sem videl, kako so tekali kapi in esesovci z gumijevkami, palicami in vpili, preganjali in pretepali. Hitro sem se zavedel, da tako ne bom smel stati, stopil sem pred onega izmed takih surovih ter na kratko v nemščini, kolikor sem jo pač znal, razložil, da sem novinec in ne vem, česa bi se lotil. Kot psa me je nagnal do malih železničnih vozičkov, rokoč: "Tu boš nakladal, ampak hitro in do vrha. In že je hitel proti sosedu, ki je za trenutek postal pri delu, in ga počeno premlatil. V naglici sem stekel in pričel nakladati kamenje v voziček. Hitro sem delal, kolikor sem mogel, pa sem bil vkljub temu nahruljen, ko je prišel mimo "Sivi", kakor so ga imenovali Ukrajinci, strah in trepet flossenburskega kamnoloma. Bil je "oberkapo".

Precej visoko nad nami so razstreljevali skale. Grmelo je in kamenje se je vse križem valilo in kotalilo ter odskakovalo v globino proti nam. Včasih je priletela cela skala, prevrgla voziček in se kotalila dalje. V predelu, kjer sem delal jaz, nas je bilo tako na gosto, da smo si drug drugemu delali napotje. Še huje pa je bilo, ko je letelo kamenje od zgoraj. Spočetka sem le mislil, da bo dan kak ukaz naj se umaknemo za časa streljanja, ko je vendar tako na gosto letelo kamenje proti nam, pa je prav tedaj pritekel kapo, ves zasopel in kar rdeč od jeze, ter pričel z vso močjo udrihati po ljudeh in vpiti. Uvidel sem, da ne bo nič. Vse je hitelo,

kar so je dalo, mrgolelo je kot v mravljišču. Zgoraj je grmelo od streljanja, spodaj so blizu nas ropotali svedri, med nami pa je prav po opičje preskakoval kapo s kamona na kamen, se umikal kotalečemu se kamenju, vpil in pretepal.

Iz manjše barake je pogledal eden izmed esesovcev, zaživzgal in zamahnil z gumijevko. Kot bi udarila strela, je znova ponorel sivi kapo in pričel udrihati po ljudeh vse križem, levó in desno, po glavi ali po telesu, koder je priletelo. Medtako so pridrvili še trije z zlomljenimi držaji od lopat in pomagali Sivemu. Polog mene so pripogno tovariš Ukrajince, da bi prevallil skalo, ko se v istem trenutku prikotali kamen v velikosti glavo in ga zadono naravnost v glavo. Točno sem slišal udarec kamna ob glavo in videl, kako se je počedila kri. Padel je naprej in kri, ki mu je zalila ves obraz, je tokla v curku po kamenju. Kot lov se je Sivi pognal med nas, kričal in pretepal kot obseden. Ostali trije so mu krepko pomagali. Vse je špešilo z delom, toda še vseeno je bilo počasi. Utrujen sem bil in niti lijočega potu nisem utegnil obrisati z obraza. Za trenutek sem se ozrl po skupinah, ki so bile razkropljene po velikem kamnolomu, iz radovednosti, kako je z njimi. Vpitja sicer ni bilo čuti zaradi prevelikega ropotanja svedrov, toda videl sem isto tekanje, isto vihtenje palic in gumijevk nad glavami. Povsod enako, zdelo se mi je, kakor da se ves kamnolom izpreminja v areno smrti.

Pritekla sta dva, dvignila onesveščenega, ali morda že mrtvega in ga odnesla. Nihče se ni utegnil zmeniti za nesrečo, kajti Sivi je vpil in priganjal neprestano naprej, ljudje so tekali in drveli dalje in kamenje je še naprej odskakovalo grozeče proti nam. Gruča štirih tovarišev v naši skupini je zaman poskušala dvigniti večjo skalo na voziček. Kapo našene še druge na pomoč, zaradi česar je nastala okrog skale gneča in je bilo še manj možnosti, da bi jo dvignili. Ko je neki Ukrajinec hotel svetovati, kako naj bi prišli, so se kapi vsuli nanj in ga začeli pretepati, suvati ter premetavati, da nam je zastajal dih. Nisem utegnil gledati strašnega posla, vendar sem opazil mimogredo, kako je obložal Ukrajinec na tleh in so ga bili dalje. Nazadnje je kapo v pobesnelosti pograbil železen drog in ga z vso silo pognal ležečemu v trebuh. Bil je že tretji, ki so ga odnesli tisto jutro, ura pa ni bila še niti dovet.

France Zore

ZVERI V ČLOVEŠKI PODOBI

VARSAVA, 28. maja - Posebna komisija, ki je bila poverjena s preiskavo neke tvornice mila v Gdansk, je o svojem izvidu podala pretresljivo poročilo. Pod vodstvom profesorjev Stommerja in Baumanna je izdelovala ta milarna blago iz človeških kosti in masti. Poseben laboratorij je skrbel za strokovno izdelovanje tega izrednega produkta nacistično podivjanosti; človeški material pa so prejeli divjaki iz bližnjega taborišča Stutthof, kjer so bile žrtve zadušene s pomočjo plinov kar med vožnjo iz taborišča v milarno v posebnih plinskih zadušilcih, montiranih na avtomobilih.

BEOGRAD, 28. maja - Na seznamu vojnih zločincev so med ostalimi tudi bivši gauleiter na Koroskem dr. Rainer, bivši gauleiter za Stajersko dr. Überreiter in vodja Heimabunda Steindl. Naglašajo, da so Slovenci pod njihovo strahovlado izgubili okrog 100.000 tisoč mož. Število ustreljenih se ceni na 10.000 oseb, preseljenih je bilo v Srbijo okrog 30.000 rodbin, v taborišča v Nemčiji in na prisilno delo pa odpeljanih okoli 60.000 prebivalcev slovenske narodnosti.

POTEK DRUGE SVETOVNE VOJNE V ANGLEŠKI LUČI

V londonskem radiu razčlenja strokovnjak potek vojne. Iz zanimivih dosedanjih predavanj posnomamo:

Najmarkantnejši dogodek je bil spčetka pregaženje Poljske v dveh tednih zaradi nemške presile v zraku in tankih, in ker niti Anglija niti Francija nista zaradi nepripravljenosti mogli pomagati. Takrat je Rdeča armada zasedla vso vzhodno Poljsko in s tem zaprla Nemcem pot na vzhod. Predavatelj, profesor oxfordske univerze Taylor, označuje to rusko presidnostno potezo kot posebno modro; izmed vseh politikov v Angliji je njen pomen spoznal samo Churchill. Takrat so pravzaprav Rusi že rešili Leningrad in Moskvo. Nemci so bili nato prisiljeni, da se obrnejo na zapad in zasedejo Dansko oziroma Norveško; to je bil sicer poraz za Anglijo, ali povzročil je, da jo bilo nesposobno in neodlično ministrstvo Chamberlaina zamenjano s koalicijsko vlado Churchilla tisti dan, ko je Nemčija zasedla Nizozemsko in Belgijo in vdrla v Francijo.

Nekaj tednov kasneje je bila tudi Francija na tleh, do čim se je skoraj vsa angleška ekspedicijska armada po izgubi vse opreme gola vrnila na otočje. Vendar so Nemci niso upali napasti po morju Anglije. V Franciji je bilo vse narobe, zlasti ko je 10.6.40 tudi Mussolini zahrbtno napadel to, takorekoč že poraženo državo. Taylor smatra, da je bil korak Mussolinija prekasen in brez prave koristi za Italijo. Francozi so morali kloniti in maršal Petain je prišel do oblasti in ponudil Nemcem premirje. Med Francozi je ostal le general de Gaulle, ki ni hotel kloniti. Rešil je, kar se je sploh dalo se rešiti. Polom Francije je bil največji zlom te države v zgodovini. In velika nesreča za Anglijo; spravil pa je v mučen položaj tudi dve dotedaj strogo nevtralni vellesili: Ameriko in Rusijo. Združene države, še nepripravljene za vojno, so morale zaradi nemožnosti izkrcanja čet v Franciji ubrati novo strategijo. Rusija pa je postala 22. junija 41 sama cilj nemškega osvajanja. Razdobje od junija do decembra leta 1940. je v znamenju popolne nemške zmage in osamelosti Anglije. Toda Nemci niso vedeli, kako to zmago izkoristiti, dočim je Anglija načrtno izvajala svoje oboroževanje in vojno priprave. Izkazalo se je, da Nemčija prav za prav za bliskovito vojno ni bila dovolj pripravljena, sicer se ne bi bila odločila samo za podmorniško vojno in letalske napade na Anglijo. Taylor označuje ta položaj kot krizo Hitlerjeve zmage; nemško napredovanje je bilo prvokrat ustavljeno. Končati z Anglijo preden bosta Rusija in Amerika pripravljeni bi bila takrat, edino pravilna rešitev problema. Toda zračni napadi na Anglijo so se po 6 tednih spremenili v poraz nemškega letalstva, podmorniška vojna pa tudi ni prinesla uspehov, kakršnih se je od nje pričakovalo, ker je angleška vojna mornarica skupno z letalstvom tako znatno zavrla ilamco, da je bilo omogočeno nadaljnje oskrbovanje angleške industrije z vsemi potrebščinami in sirovinami ter s tem omogočena graditev bombarderskega letalstva, ki je potem neutegoma, še preden je bila kopna vojska pripravljena, pričelo s težkim bombardiranjem Nemčije. Že tedaj so napravili Angleži več skode Nemčiji, kakor nemško letalstvo in podmornice Angliji.

Drugi problem je bilo Sredozemlje, kjer je bil vsak angleški prevoz skozi sueški prekop zaradi ogrožanja po Italijanski vojski nemogoč. In Italijani so imeli vrh tega Egipt popolnoma v kleščah. Takrat so Nemci napravili drugo usodopolno pogreško; prepustili so Italiji reševanje sredozemskega vojnega načrta. Slednji so delali tako počasi, da so

je medtem posrečilo Angležem prepeljati dovoljno oklepnikov in drugega najodobnejšega vojnega materiala v Egipt okrog Afrike. V novembru so potem letala in vojna mornarica močno razbila italijansko oporišče Taranto, v decembru pa je že pričel prvi pohod iz Egipta na zapad, ki je sicer veljal Angleže 30.000 mož izgub, omogočil obenem pa tudi popoln vpogled v italijansko šibkost. Nepopolna oprema sicer še ni dovoljevala nadaljnjega prodiranja, toda Suez je bil prvokrat rešen neposrednega ogrožanja. (Bomo nadaljevali)

PRAVICA DO ŽIVLJENJA

Človeka ne smemo sovražiti zato, ker se je rodil v drugem narodu. Človek ima svojo vrednost že s tem, da mu pravimo človek. To je edino morilo, ki ga imamo tam, kjer živi več narodnosti skupaj in se počutijo kot bratje. Človek mora pozabiti, kar mu je bilo vcepljeno v srce od njegovih nakdanjih gospodarjev, ki so si prizadevali, da v svojem interesu razdvojijo množico. To je bil stari sistem družbe.

Danes moramo na to pozabiti in začeti novo življenje, ki nas vodi v novo dobo po poti nove Jugoslavije pod vodstvom maršala Tita. Vsi narodi Jugoslavije so danes enakopravni. Skupno bomo sodelovali, kakor smo se skupno borili za isti smoter. Za skupni smoter se bomo borili še dalje proti vsakomur, ki bi nas hotel izkoriščati. Vsi moramo sodelovati pri zgraditvi naših dežel, ki so trpele v toliki meri, da bo treba napeti vse sile. Vendar to ne bo ustrašilo naših narodov pri njihovih prizadevanjih, prispevati k zgraditvi, ker vedo, da je to delo v korist celote, ne posameznikov. Te celote in skupnosti ne bo mogel nihče razbiti, ker se je ta skupnost zvarila v dolgih letih skupnega trpljenja in borbo. Nismo narod, ki se postavi kakor ovce pred psom, ampak ljudje, ki hočemo živeti svoje življenje. Danes smo to dokazali pred vsem svetom.

Zakaj si je tov. Tito pridobil zaupanje naroda in žel take uspehe? Predvsem ima bogato izkušnje, ki si jih je pridobil kot mlad revolucionar v Rusiji za časa ruske revolucije. Pozneje so se boril v Španiji na strani španskih revolucionarjev, in ko ga je naša domovina potrebovala, je prišel k nam in mi smo mu sledili, ker je on imel zaupanje delavskega razreda, ki predstavlja največjo silo naroda.

Ni treba posebej dokazovati, da moramo tudi mi napeti vse sile za skupne interese. Vsakdo izmed nas je človek, delce skupnosti in sodelavec pri delu za skupnost, ne glede na narodnost. Ne smemo sovražiti drugih narodnosti, zakaj vsako sovražno dejanje proti drugemu narodu mora nujno škodovati lastnim interesom. Zato moramo biti dosledni v načelu enakopravnosti vseh narodov.

Anton Abram

SPOMIN NA DR. TISA

V teku prve nemške vojne sem leta 1916 - 17. bil nekaj časa dodeljen v "Schwerverwundeten-Feldspital" v Dorna Kandroni v Bukovini. V oficirski obednici te mobilne bolnice sem imel priliko in "čast" spoznati gospoda dr. Tisa. Takrat se ni bil predsednik samostojne in "svobodne" Slovaške, ampak navaden vojni svečenik. Pri pogovorih v obednici se je večkrat razburjal, da se govori pri mizi v enem ali drugem slovanskem jeziku. Zdravniki smo bili vsi Slovani, računovodja pa bukovinski Rumun. Dr. Tiso je ponovno izrazil željo, da bi se potrudili govoriti madjarsčino. Trdil je, da on je ta jezik popolnoma obvlada in da nemščino le za silo zna. Tak šovinističen madjaron je bil torej vodja Slovakov. -Dr. Ivan Pintar